

Vyvěšeno dne: 29. 1. 2026

Svěšeno dne: 12. 2. 2026

Jaroslava Havelcová

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Tomáše Rychlého a soudců Mgr. Radovana Havelce a JUDr. Faisala Husseiniho v právní věci žalobce: **Jan Matějka**, bytem Šulcova 1504, Kladno, zastoupený JUDr. Lucií Hrdou, advokátkou se sídlem Vinohradská 343/6, Praha 2, proti žalovanému: **Krajský úřad Středočeského kraje**, se sídlem Zborovská 81/11, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 28. 8. 2025, č. j. 59 A 33/2023-38,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádnému z účastníků **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

[1] Magistrát města Kladna rozhodnutím ze dne 28. 5. 2019, č. j. ZP63/OM/4487/199010/2018, podle § 72 odst. 1 a 3 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „*zákon o matrikách*“), nevyhověl žádosti žalobce o změnu jeho jména z „Jan“ na „Maria“. Žalovaný rozhodnutím ze dne 30. 6. 2023, č. j. 089710/2023/KUSK, zamítl odvolání žalobce proti prvostupňovému rozhodnutí a toto rozhodnutí potvrdil.

[2] Žalobce proti rozhodnutí žalovaného podal žalobu u Krajského soudu v Praze (dále jen „*krajský soud*“), který ji rozsudkem ze dne 28. 8. 2025, č. j. 59 A 33/2023-38, zamítl jako nedůvodnou.

[3] Krajský soud v této věci rozhodoval již potřetí. Nejprve rozsudkem ze dne 23. 7. 2021, č. j. 55 A 78/2019-31, zrušil rozhodnutí žalovaného ze dne 22. 7. 2019, č. j. 084636/2019/KUSK, pro nepřezkoumatelnost a uložil žalovanému, aby procesně správným postupem opatřil nový znalecký posudek či doplněk znaleckého posudku za účelem posouzení povahy jména Maria. Poté rozsudkem ze dne 28. 3. 2023, č. j. 43 A 86/2021-32, zrušil rozhodnutí žalovaného ze dne 23. 9. 2021, č. j. 120852/2021/KUSK, s tím, že žalovaný sice doplnil podklady k posouzení

povahy jména Maria, avšak v rozporu s § 36 odst. 3 správního řádu neumožnil žalobci se k těmto podkladům vyjádřit.

[4] V nynějším rozsudku krajský soud konstatoval, že žalovaný dal žalobci možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí v souladu se závazným právním názorem rozsudku krajského soudu č. j. 43 A 86/2021-32. V odůvodnění svého rozhodnutí však odkázal také na seznam neutrálních jmen dostupný na www.valdrova.cz, s nímž žalobce neseznámil. Dle krajského soudu nicméně žalovaný na tento podklad odkázal jen *obiter dictum*, a výrok jeho rozhodnutí by byl stejný i bez tohoto odkazu. Uvedenou vadu řízení tak krajský soud nepovažoval za natolik zásadní, aby byla důvodem pro zrušení rozhodnutí žalovaného. Krajský soud dodal, že žalobce nedostál své povinnosti popsat, jak mohlo pochybení žalovaného ovlivnit žalobou napadené rozhodnutí.

[5] K věci samé krajský soud uvedl, že zákon o matrikách brání mimo jiné zápisu jména nerespektujícího pohlaví dotyčné osoby. Osobě ženského pohlaví tak nelze zapsat jméno mužské a naopak, přípustný je však pro obě pohlaví zápis jména neutrálního. Je tomu tak proto, že jméno a příjmení provází člověka celým životem, je vyjádřením jeho osobní identity a člověk jeho prostřednictvím vstupuje v soukromý i veřejný styk s jinými osobami. Je-li tudíž jméno výhradně ženské, byť výjimečně zapisované též mužům jako jméno druhé, vedl by jeho zápis muži jako jména jediného k popření tradiční a dosud uznávané společenské a jazykové normy, dle níž nemá být „pohlavní“ či „rodový“ atribut jména v rozporu s pohlavím jeho nositele. Účelem jména je v českém prostředí rovněž identifikace osoby a určení jejího pohlaví, přičemž ochrana této funkce je ve veřejném zájmu.

[6] Žalovaný opatřil širokou škálu důkazů v podobě znaleckých posudků, vyjádření Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky (dále jen „*vyjádření ÚJČ*“) a podkladů týkajících se jiných žadatelů o změnu jména. Z těchto listin dle krajského soudu vyplývá, že jméno Maria je jménem ženským, které má s ohledem na historické a náboženské důvody specifické postavení. K námitce, dle níž bylo jiným žadatelům mužského pohlaví jméno Maria do matriky zapsáno, krajský soud uvedl, že mužům bylo jméno Maria vždy zapsáno výlučně jako jméno druhé, ve spojení s jiným, jednoznačně mužským jménem; proto tato správní praxe nemohla v žalobci vyvolat legitimní očekávání, že mu bude jméno Maria zapsáno jako jméno jediné.

[7] Z vyjádření ÚJČ se současně podává, že jméno Maria není jménem neutrálním, neboť jej nelze užívat rovnocenně pro obě pohlaví. Neutralitu jména Maria nelze dovozovat ani z žalobcem odkazované správní praxe; správní orgány jméno Maria žádnému z žadatelů do matriky nezapsaly s odůvodněním, že se jedná o neutrální jméno. Co se týče seznamu jmen obsaženého ve směrnici Ministerstva vnitra ze dne 23. 6. 2023, č. j. MV-72740-32/VS-2023, tato směrnice nabyla účinnosti až dne 1. 7. 2023, tedy po vydání rozhodnutí žalovaného, a žalovaný jí tak nebyl vázán. Přihlížet k ní nemohl ani krajský soud. Nad rámec nutného však krajský soud poznamenal, že směrnice uvádí jméno Maria jako jméno ženské.

[8] Krajský soud shledal nedůvodnou také námitku nepřezkoumatelnosti rozhodnutí žalovaného. Z jeho odůvodnění je totiž zřejmé, že správní orgány považují zápis ženského jména Maria osobě mužského pohlaví ve spojení s dalším, jednoznačně mužským jménem za možný proto, že v takovém případě je zachován pohlavní, resp. rodový atribut jména. Právě v tom spočívá rozdíl od samostatného zápisu ženského jména osobě mužského pohlaví. Krajský soud dodal, že teleologickým výkladem a s přihlédnutím k historickým a náboženským konotacím jména Maria lze dovodit, že v daném případě by užití tohoto jména jako jména druhého vedle stávajícího jména žalobce (tedy Jan Maria Matějka), nebylo v rozporu se zákonem o matrikách.

[9] Dále krajský soud konstatoval, že žalobci nic nebrání v užívání jména Maria v soukromém styku jako pseudonymu. Pokud mu nemožnost užívání jména Maria ve veřejném styku působí blížce

pokračování

nespecifikované těžkosti, týkají se tyto obtíže výlučně soukromých zájmů žalobce, nikoliv zájmu veřejného. Soukromý zájem žalobce přitom může jen stěží převážet nad veřejným zájmem na ochraně identifikační funkce jména.

[10] Proti rozsudku krajského soudu podává žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížnost, jejíž důvody podřazuje pod § 103 odst. 1 písm. a) a d) soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“).

[11] Stěžovatel namítá, že se krajský soud nevypořádal se všemi důkazními návrhy. Konkrétně zmiňuje článek Mgr. Jany Valdové, Ph.D., nazvaný „*Genderově neutrální jména: současný stav a perspektivy*“, a seznam neutrálních jmen.

[12] Dále krajský soud podle stěžovatele nerefletoval odborně podložené závěry, dle kterých je genderová povaha osobních jmen dynamická a proměnlivá. Tomu dle stěžovatele odpovídá i praxe správních orgánů, které v minulosti opakovaně vyhověly žádostem mužů o zápis jména Maria. Z toho stěžovatel dovozuje, že jméno Maria je genderově neutrální. Pro zápis druhého jména totiž platí stejná pravidla, jako pro zápis jména jediného, tedy i zákaz zápisu mužského jména ženě a naopak. Dále stěžovatel uvádí, že v seznamu neutrálních jmen jsou uvedena i jména Karel a Martina, přičemž pokud lze muže i ženu pojmenovat neutrálním jménem, bylo by možné například ženu pojmenovat Karel Koláčková a muže Martina Novák. Tyto skutečnosti „*vytváří nelogický obraz a jsou ve vzájemném rozporu*“. Krajský soud se se žalobními námitkami stran neutrality jména Maria nevypořádal, a proto je napadený rozsudek nepřezkoumatelný.

[13] Stěžovatel rovněž namítá, že byl „*překvapen*“ použitím seznamu neutrálních jmen v rozhodnutí žalovaného, jelikož jej žalovaný s tímto podkladem rozhodnutí neseznámil. Nesouhlasí s tím, že v žalobě nespecifikoval, jaký měla tato vada řízení vliv na výrok rozhodnutí žalovaného. Podle stěžovatele to je zjevné „*z kontextu i přímo ze žaloby – žalovaný by žádosti mohl vyhovět místo zamítnutí*“.

[14] V odůvodnění napadeného rozsudku se dle stěžovatele objevují rozpory. Krajský soud nejprve v odstavcích 30 a 31 napadeného rozsudku „*odmítá dále komentovat*“ správní praxi spočívající v zapisování jména Maria mužům, avšak následně v odstavcích 40 až 42 napadeného rozsudku shledal tuto správní praxi za souladnou se zákonem. Stěžovatel k tomu dále uvádí, že mu Magistrát města Kladna umožnil zápis jména Maria Jan Matějka, čímž byla „*fakticky popřena zásada, na niž se správní orgány odvolávají*“. Součástí správního spisu je navíc důkaz o tom, že i muž v České republice užívá jméno Maria na prvním místě. Tato správní praxe ve stěžovateli vzbudila legitimní očekávání.

[15] Dále stěžovatel popisuje, jaké konkrétní potíže mu způsobuje nemožnost zápisu jména Maria do matriky. V žalobě je neuvedl, jelikož se domníval, že je pro krajský soud notorietou, v jakých případech zákon vyžaduje „*formální identifikaci osoby*“. Pokud by stěžovatel například způsobil škodu, je „*veřejný zájem, aby stát k identifikaci stěžovatele používal takové jméno, pod jakým je stěžovatel běžně znám*“. Oproti tomu případy, kdy „*by stát potřeboval znát pohlaví stěžovatele, jsou pokryty evidencí obyvatel, a kde se neuvádí rodné číslo, uvádí se pohlaví výslovně [...], a nelze tedy operovat veřejným zájmem na určení pohlaví ze jména*“. Tento „*domnělý*“ veřejný zájem byl navíc dle stěžovatele popřen nálezem Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2024, sp. zn. Pl. US 52/23.

[16] Podle stěžovatele je „*problematické*“, že krajský soud používá neurčité kritérium „*rovnocenného užívání jména pro muže a ženy*“. Není zřejmé, jak krajský soud chápal pojem „*rovnocennost*“, což způsobuje nepřezkoumatelnost napadeného rozsudku. Podle stěžovatele je pro posouzení, zda se jedná o neutrální jméno, rozhodná možnost použití jména pro obě pohlaví, nikoliv „*statistická převaha jednoho pohlaví s tímto jménem*“.

[17] Krajský soud se podle stěžovatele dostatečně nevypořádal ani s námitkou, dle níž správní orgány pouze převzaly závěry znaleckých posudků, aniž by je hodnotily. Znalecké posudky jsou navíc ve vzájemném rozporu; znalecký posudek Ústavu pro jazyk Český Akademie věd české republiky ze dne 28. 3. 2019, č. j. 34/2019 (dále jen „*znalecký posudek ÚJC*“), uvádí, že jméno Maria je i jméno mužské, zatímco znalecký posudek PhDr. Miroslavy Knappové, CSc. ze dne 28. 3. 2019, č. j. 68/2019 (dále jen „*znalecký posudek PhDr. Knappové*“), uvádí, že jméno Maria je jménem ženským. Dále dle stěžovatele není postaveno na jisto, z jakých důkazů správní orgány vycházely, jelikož krajský soud v napadeném rozsudku uvedl, že správní orgány vycházely „*pravděpodobně*“ ze znaleckých posudků PhDr. Miroslavy Knappové, CSc.

[18] Žalovaný se ve vyjádření ke kasační stížnosti ztotožňuje s napadeným rozsudkem, v němž se krajský soud vypořádal se všemi žalobními námitkami. Námitka týkající se tvrzených rozporů mezi jednotlivými znaleckými posudky je nepřipustná, jelikož ji stěžovatel neuplatnil v žalobě. Současně žalovaný uvádí, že ze všech znaleckých posudků vyplývá, že jméno Maria je jménem ženským. Z rozhodnutí žalovaného je rovněž zřejmé, z jakých znaleckých posudků vycházel; krajský soud v napadeném rozsudku jen doplnil jméno znalkyně PhDr. Miroslavy Knappové, CSc. Stěžovatel se dle žalovaného nemůže dovolávat správní praxe spočívající v zapisování jména Maria mužům, a to jako jména druhého v pořadí, neboť v nynějším případě se stěžovatel domáhal zápisu tohoto jména jako jména jediného. K seznamu neutrálních jmen uvádí, že nebyl podkladem pro jeho rozhodnutí, a proto s ním nemusel stěžovatele seznámit. Nadto, ani dle tohoto seznamu není jméno Maria neutrální. Žalovaný proto navrhuje, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl.

[19] Nejvyšší správní soud nejdříve hodnotil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že byla podána včas (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), osobou oprávněnou (§ 102, věta první s. ř. s.), proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná, a stěžovatel je řádně zastoupen advokátkou (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v rozsahu podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 3, věta před středníkem s. ř. s.) a z důvodů v ní uvedených (§ 109 odst. 4, věta před středníkem s. ř. s.). Ve věci rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících z § 109 odst. 2, věty první s. ř. s.

[20] Kasační stížnost není důvodná.

[21] Úvodem Nejvyšší správní soud konstatuje, že kasační stížnost je obtížně srozumitelná, nesourodá a nestrukturovaná. Je odpovědností stěžovatele, resp. jeho zástupkyně, jak kasační stížnost koncipuje; soud zde kriticky hodnotí kvalitu kasační stížnosti proto, aby bylo zřejmé, že reaguje jen na námitky, které bylo možné alespoň rozumným výkladem z textu kasační stížnosti pochopit.

[22] Stěžovatel namítá, že je napadený rozsudek nepřezkoumatelný, jelikož se krajský soud nedostatečně vypořádal s žalobní argumentací [kasační důvod dle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.]. Případnou nepřezkoumatelností rozsudku je Nejvyšší správní soud povinen se podle § 109 odst. 4 s. ř. s. zabývat z úřední povinnosti, tedy i bez námítky stěžovatele. Vlastní přezkum rozsudku je pak možný pouze za předpokladu, že splňuje kritéria přezkoumatelnosti, tedy že je srozumitelný a vychází z důvodů, z nichž je zřejmé, proč krajský soud rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku jeho rozhodnutí.

[23] Krajský soud se v projednávané věci vypořádal se všemi podstatnými žalobními námitkami a z odůvodnění napadeného rozsudku je patrné, jakými úvahami se řídil a k jakým závěrům dospěl. Dle konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu nemají správní soudy povinnost reagovat na každou dílčí argumentaci účastníka řízení a tu obsáhle vyvracet; ze žaloby kasační soud ověřil, že je – podobně jako kasační stížnost – psána nesourodě a neobratně. Jejich úkolem je vypořádat

pokračování

se s obsahem a smyslem žalobní argumentace jako celku (srov. rozsudky ze dne 3. 4. 2014, č. j. 7 As 126/2013-19, či ze dne 18. 12. 2023, č. j. 5 As 256/2022-67; všechna zde citovaná judikatura tohoto soudu je dostupná na www.nssoud.cz). Těmto požadavkům krajský soud dostal. Z napadeného rozsudku mimo jiné vyplývá, proč považoval podklady opatřené správními orgány za dostačující, proč se neztotožnil s tvrzením, že jméno Maria je jménem neutrálním, a z jakého důvodu nepovažoval za relevantní, že v minulosti bylo jméno Maria zapisováno také mužům, a to na druhém místě za jménem mužským (viz odstavce 28 až 32 napadeného rozsudku). Krajský soud rovněž vysvětlil, proč shledal zápis jména Maria osobě mužského pohlaví na druhém místě, za jménem jednoznačně mužským, v souladu se zákonem o matrikách (viz odstavce 40 a 41 napadeného rozsudku).

[24] Co se týče stěžovatelem tvrzeného nedostatečného vysvětlení pojmu „*rovnocenného užívání jména pro muže a ženy*“, z odstavce 28 napadeného rozsudku je zřejmé, že krajský soud uvedenou pasáž citoval z vyjádření ÚJČ. Dle vyjádření ÚJČ je jméno Maria jménem ženským (tedy používaným ženami), které je ojediněle používáno i muži, ovšem výhradně na druhé pozici za jménem, které je jednoznačně mužské; z toho vyplývá, že není rovnocenně používáno oběma pohlavími. Krajský soud na tuto část vyjádření ÚJČ poukázal jako na jeden z důvodů, pro který neshledal jméno Maria neutrálním jménem. Z napadeného rozsudku je tedy dostatečně patrné, co krajský soud „*rovnocenným užíváním jména pro muže a ženy*“ mínil.

[25] Námitkou nepřezkoumatelnosti je také námitka, dle níž je odůvodnění napadeného rozsudku vnitřně rozporné (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 8. 2008, č. j. 7 As 28/2008-76, či ze dne 18. 12. 2025, č. j. 2 As 224/2025-47). Krajský soud nejprve v odstavci 30 napadeného rozsudku ke stěžovatelem zmiňované správní praxi spočívající v zapisování jména Maria mužům na druhém místě, za jménem ryze mužským, uvedl, že „*neposuzuje samotnou zákonnost této správní praxe (jež je nepochybně ve značném napětí s jednoznačnými požadavky platného práva), neboť žalobce se její aplikace nedomáhal (nežádal o zápis jména Maria na druhém místě)*“. Dále konstatoval, že tato správní praxe nemůže prolomit zákonný zákaz zápisu ženského jména osobě mužského pohlaví a „*nemůže u žalobce (nadto ve věci, která se od věcí řešených jinými správními orgány liší) vzbudit legitimní očekávání, jelikož by se s ohledem na ustanovení § 72 odst. 3 věty první zákona o matrikách jednalo o postup contra legem*“. Následně se v odstavci 40 napadeného rozsudku krajský soud zabýval možností zápisu jména Maria stěžovateli jako jména druhého. Konstatoval, že prostým jazykovým výkladem § 62 odst. 3 věty první, ve spojení s § 62 odst. 1 větou třetí zákona o matrikách by bylo možné dospět k závěru, že jméno Maria nelze zapsat muži ani jako druhé jméno, jelikož se jedná o jméno ženské. Nicméně teleologickým výkladem a s ohledem na historické a náboženské konotace jména Maria krajský soud dovodil, „*že v daném případě by užití tohoto jména jako jména druhého vedle stávajícího jména žalobce, tedy Jan Maria Matějka, nebylo v rozporu se smyslem a účelem právní úpravy, a tedy ani se zákonem*“.

[26] Z výše uvedeného je zřejmé, že za postup *contra legem* (zmíněný v odstavci 30 napadeného rozsudku) krajský soud nepovažoval zápis jména Maria jako jména druhého, za jménem jednoznačně mužským, nýbrž zápis jména Maria osobě mužského pohlaví jako jména jediného. K zákonnosti samotné správní praxe (zápisů jména Maria osobám mužského pohlaví na druhém místě) se krajský soud v této části odůvodnění blíže nevyjadřoval, jen konstatoval, že je v napětí s platným právem. Podrobněji se možností zápisu jména Maria osobě mužského pohlaví na druhém místě, za jménem jednoznačně mužským, zabýval právě až v odstavci 40 napadeného rozsudku; shledal přitom, že je takový postup v souladu se zákonem o matrikách. Nejvyšší správní soud tedy napadený rozsudek shledal přezkoumatelným.

[27] Dále stěžovatel namítá, že krajský soud pochybil, jelikož neprovedl důkaz článkem Mgr. Jany Valdové, Ph.D. a seznamem neutrálních jmen. Tím *de facto* namítá, že krajský soud zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé [kasační důvod

dle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.]. Také touto vadou je Nejvyšší správní soud povinen se zabývat z úřední povinnosti, i bez námítky stěžovatele. Článek Mgr. Jany Valdrové, Ph.D. je součástí správního spisu, kterým se dokazování neprovádí (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 1. 2009, č. j. 9 Afs 8/2008-117). Ačkoli krajský soud uvedl, že součástí správního spisu jsou všechny stěžovatelem navržené důkazy, seznam neutrálních jmen ve správním spise založen není. Krajský soud tak měl tento důkaz buď provést, nebo odůvodnit, proč je možné ve věci rozhodnout i bez jeho provedení. Toto dílčí pochybení krajského soudu však není vadou, která by mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Je totiž zřejmé, že krajský soud při posuzování povahy jména Maria vycházel ze znaleckých posudků, vyjádření ÚJČ a dalších podkladů obsažených ve správním spise, a nikoliv ze seznamu neutrálních jmen. Nadto, stěžovateli byl seznam neutrálních jmen znám a v žalobě v souvislosti s ním namítal, že obsahuje také jména, která jsou vnímána jako mužská či ženská. K tomu krajský soud uvedl, že není podstatné, jak některá jména subjektivně vnímá stěžovatel, ale jejich objektivní povaha daná uznávaným způsobem jejich užívání, kterou je třeba ve sporných případech zkoumat s využitím odborných publikací či znalecky. Krajský soud se tak i s touto žalobní argumentací odpovídajícím způsobem vypořádal (viz odstavec 32 napadeného rozsudku).

[28] Kasační důvod ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. tedy není dán.

[29] Podle stěžovatele žalovaný zatížil řízení vadou, jelikož jej neseznámil se všemi podklady rozhodnutí, a pro tuto důvodně vytýkanou vadu měl krajský soud rozhodnutí žalovaného zrušit [kasační důvod dle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s.]. K tomu kasační soud uvádí, že krajský soud shledal, že žalovaný sice postupoval v rozporu s § 36 odst. 3 správního řádu, jelikož stěžovateli neumožnil vyjádřit se k seznamu neutrálních jmen, nicméně uzavřel, že tato vada neměla vliv na zákonnost rozhodnutí o věci samé ve smyslu § 76 odst. 1 písm. c) s. ř. s. Tento závěr krajského soudu je třeba korigovat. Krajský soud konstatoval, že seznam neutrálních jmen je součástí správního spisu, přičemž žalovaný s tímto podkladem rozhodnutí neseznámil stěžovatele. Seznam neutrálních jmen nicméně ve správním spisu vůbec není. V úvahu by tak připadalo zrušení rozhodnutí žalovaného pro vadu řízení ve smyslu § 76 odst. 1 písm. b) s. ř. s. Dle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2004, č. j. 4 Azs 55/2003-51, č. 638/2005 Sb. NSS, totiž nejsou-li důkazy, na jejichž podkladu správní orgán dovodil své závěry, obsaženy ve správním spise, nemá skutkový stav, který vzal správní orgán za základ svého rozhodnutí, oporu ve spise. V rozsudku ze dne 17. 7. 2020, č. j. 8 Azs 30/2019-28, však Nejvyšší správní soud upřesnil, že závěry rozsudku č. j. 4 Azs 55/2003-51 nelze bez dalšího vyložit tak, že chybí-li ve správním spise jakýkoliv podklad (listina), o které se správní orgán v odůvodnění zmiňuje, je rozhodnutí bez dalšího nezákonné z důvodu, že zjištěný skutkový stav nemá oporu ve správním spisu. V případě absence některé v odůvodnění zmiňované listiny správní soudy musí učinit úvahu o tom, zda může mít její absence vliv na zákonnost rozhodnutí ve správním řízení.

[30] V nynější věci žalovaný na seznam neutrálních jmen odkázal v souvislosti se svým závěrem, že jméno Maria není jménem neutrálním. Stěžejními podklady pro tento závěr byly ovšem znalecké posudky ÚJČ a PhDr. Knappové a vyjádření ÚJČ (které jsou ve správním spisu založené), z nichž vyplývá, že jméno Maria je jménem ženským, a nikoliv neutrálním. Na str. 5 svého rozhodnutí pak žalovaný jen „pro úplnost“ podotkl, že ani seznam neutrálních jmen jméno Maria neobsahuje. Absence seznamu neutrálních jmen ve správním spise tudíž nemá vliv na zákonnost rozhodnutí žalovaného, jelikož skutková zjištění žalovaného mají dostatečnou oporu v ostatních podkladech, které jsou součástí správního spisu. Žalovaný zmínil seznam neutrálních jmen jen okrajově pro dokreslení řádně zjištěného skutkového stavu. Přestože se tedy krajský soud dopustil dílčí nepřesnosti, lze se ztotožnit s jeho závěrem, že správní řízení nebylo stíženo vadou, která by byla důvodem pro zrušení rozhodnutí žalovaného dle § 76 odst. 1 s. ř. s.

pokračování

[31] Nejvyšší správní soud dodává, že stěžovatel k tvrzené vadě správního řízení v žalobě uvedl v zásadě jen to, že seznam neutrálních jmen je neúplný a některá v něm uvedená jména jsou vnímána jako výrazně mužská a některá naopak jako výrazně ženská. Lze tak souhlasit s tím, že stěžovatel neupřesnil, jak měla tvrzená vada ovlivnit rozhodnutí žalovaného o věci samé. Konkrétní důsledky nesprávného postupu žalovaného ostatně stěžovatel neuvádí ani v kasační stížnosti, v níž pouze stroze konstatuje, že „*žalovaný by žádosti mohl vyhovět místo zamítnutí*“, zdejšímu soudu však není zřejmé, z čeho stěžovatel takový závěr dovozuje.

[32] S ohledem na výše uvedené není důvodná ani kasační námitka, dle níž měl krajský soud rozhodnutí žalovaného zrušit pro důvodně vytýkanou vadu správního řízení.

[33] Jádrem kasační argumentace stěžovatele k vlastnímu právnímu posouzení věci [kasační důvod dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.] je nesouhlas se závěrem krajského soudu, dle něhož je jméno Maria jménem ženským. Stěžovatel namítá, že se jedná o jméno neutrální, které může být zapsáno i osobě mužského pohlaví.

[34] Podle § 72 odst. 1 zákona o matrikách *jméno, popřípadě jména, nebo příjmení, popřípadě více příjmení, která je fyzická osoba povinná užívat, lze změnit fyzické osobě pouze na základě její žádosti, případně žádosti jejich zákonných zástupců.*

[35] Podle § 72 odst. 2 věty první zákona o matrikách *změna jména se nepovolí, žádá-li fyzická osoba mužského pohlaví o změnu na jméno ženské, nebo naopak, žádá-li o změnu jména na jméno neexistující, zkomolené nebo na jméno, které má žijící sourozenec společných rodičů.*

[36] Žalovaný a krajský soud vycházeli při posouzení povahy jména Maria zejména ze znaleckých posudků ÚJČ a PhDr. Knappové a z vyjádření ÚJČ. Ze všech uvedených podkladů vyplývá, že jméno Maria je jménem ženským, které bývá s ohledem na historické a náboženské souvislosti výjimečně používáno i muži, a to na druhém místě, za jménem jednoznačně mužským. Stěžovatel se snaží tyto závěry zpochybnit především s odkazem na to, že jméno Maria bylo v minulosti opakovaně zapsáno také osobám mužského pohlaví. Nejvyšší správní soud podotýká, že stěžovatel opakovaně zamlčuje, že pokud bylo jméno Maria zapsáno muži, bylo mu zapsáno vždy na druhém místě, za jménem jednoznačně mužským. Tuto skutečnost přitom znalecké posudky ÚJČ a PhDr. Knappové a vyjádření ÚJČ zohlednily, nepovažovaly ji ale za důvod pro změnu náhledu na povahu jména Maria. Podstatné není ani to, že seznam neutrálních jmen (jenž jméno Maria neobsahuje) je dle jeho autorky neúplný; z pouhé neúplnosti seznamu nelze dovozovat, že právě jméno Maria by mělo být rovněž jménem neutrálním, a to zejména za situace, kdy znalecké posudky a vyjádření ÚJČ výslovně uvádí, že se o jméno neutrální nejedná. Rovněž není relevantní, že některá jména ze seznamu neutrálních jmen stěžovatel nepovažuje za „dostatečně neutrální“, ale spíše za ženská či mužská, ani že dle článku Mgr. Valdrové je genderová povaha osobních jmen dynamická a proměnlivá. Správní orgány a krajský soud se s ohledem na předmět řízení zabývaly výlučně povahou jména Maria, a nikoliv povahou jiných jmen. Za tímto účelem si opatřily podklady (zejména znalecké posudky ÚJČ a PhDr. Knappové a vyjádření ÚJČ), které tvoří dostatečnou oporu pro jejich závěry, a které se stěžovateli nepodařilo zpochybnit.

[37] Nejvyšší správní soud souhlasí také s tím, že stěžovateli nemohlo vzniknout legitimní očekávání, že mu (jako osobě mužského pohlaví) bude zapsáno jméno Maria jako jméno jediné. Ze správního spisu vyplývá, že v dosavadní praxi správních orgánů již došlo k zápisu jména Maria muži, avšak výlučně jako jména druhého, za jménem považovaným za ryze mužské. Stěžovatel sice v kasační stížnosti namítá, že „*je součástí správního spisu i důkaz o tom, že i muž v České republice užívá jméno Maria na prvním místě*“, tento důkaz nicméně blíže nespecifikuje a Nejvyšší správní soud listinu, z níž by stěžovatelem tvrzená skutečnost vyplývala, ve správním spise nenalezl. Ze správního spisu

nevyplývá ani to, že by Magistrát města Kladna stěžovateli umožnil zápis jména Maria Jan Matějka. Ve správním spise je založen pouze přípis, kterým byl stěžovatel vyzván ke sdělení, zda chce „*jméno Maria užívat jako jméno druhé vedle jména Jan*“, přičemž současně Magistrát města Kladna uvedl, že „*samostatně jméno Maria povolít v České republice nelze, i všechny Vaše citace uvádějí jméno Maria na místě druhém.*“

[38] Pro úplnost Nejvyšší správní soud dodává, že výše uvedené závěry stran nemožnosti zápisu ženského jména muži nejsou v rozporu ani se stěžovatelem zmíněným nálesem Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2024, sp. zn. Pl. ÚS 52/23 (rozhodnutí je dostupné na www.usoud.cz). Tímto nálesem Ústavní soud zrušil § 29 odst. 1 větu první občanského zákoníku a § 21 odst. 1 větu první zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. Část návrhu týkající se zrušení § 62 odst. 1 a § 72 odst. 3 a 5 zákona o matrikách však odmítl, jelikož „*[n]amítaná protiústavnost podmínek pro změnu jména vyplývá z protiústavních podmínek pro změnu pohlaví, nikoliv z úpravy podmínek pro změnu jména a příjmení jako takových.*“ Tehdejší návrhovatel navíc dle Ústavního soudu nezpochybnil přímo pravidlo, že tvar jména a příjmení musí odpovídat státem evidovanému pohlaví člověka.

[39] Co se týče kasační argumentace, v níž stěžovatel konkretizuje své obtíže způsobené nemožností užívat ve veřejném styku jméno Maria, stěžovatel pomíjí, že dle krajského soudu se tyto obtíže týkají výlučně jeho soukromých zájmů, a nikoliv zájmu veřejného. To platí i o stěžovatelem nastíněné hypotetické situaci, „*kdy by stěžovatelka někomu například způsobila škodu nebo byla označena jako svědkyně*“. Podle stěžovatele je v takové situaci veřejný zájem na tom, aby jej stát identifikoval pod jménem, jaké užívá v soukromém styku. Veřejným zájmem však je, aby stěžovatel vystupoval v právních vztazích pod jménem a příjmením zapsaným v matrice. Povinnost užívat v úředním styku jméno a příjmení, která jsou uvedena na matričním dokladu, ostatně vyplývá z § 61 a § 68 zákona o matrikách. Zápis jména, které stěžovatel užívá v soukromí, do matriky tak, aby je mohl užívat i v úředním styku, je pak výlučně soukromým zájmem stěžovatele. K tvrzení, že neexistuje veřejný zájem na identifikaci pohlaví osoby na základě jména, zdejší soud pouze konstatuje, že podmínka respektování pohlaví dané osoby při zápisu jména do matriky je výslovně zakotvena v zákoně o matrikách (viz § 62 odst. 1 a § 72 odst. 3 tohoto zákona).

[40] Kasační argumentace, podle níž je zápis jména Maria muži na druhém místě, za jménem jednoznačně mužským, v rozporu se zákonem o matrikách, nereaguje na odůvodnění napadeného rozsudku. Kasační stížnost je opravným prostředkem proti pravomocnému rozhodnutí krajského soudu (§ 102 s. ř. s.) a důvody, které v ní lze s úspěchem uplatnit, se tak musí upínat právě k tomuto rozhodnutí (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2007, č. j. 8 Afs 53/2005-59). Jinými slovy, „*[u]vedení konkrétních stížných námitek [...] nelze nabrzdit opakováním námitek uplatněných v odvolání nebo v žalobě, neboť odvolací a žalobní námítky směřovaly proti jiným rozhodnutím, než je rozhodnutí přezkoumávané Nejvyšším správním soudem*“ (viz rozsudek tohoto soudu ze dne 26. 10. 2007, č. j. 8 Afs 106/2006-58). Tato stěžovatelem uplatněná tvrzení nesměřují proti přezkoumávanému rozsudku, v němž se krajský soud k této otázce vyjádřil (viz odstavce 40 a 41 napadeného rozsudku). Nejedná se tedy o námitku ve smyslu § 103 odst. 1 s. ř. s., a Nejvyšší správní soud se jí proto nezabýval (srov. usnesení tohoto soudu ze dne 30. 6. 2020, č. j. 10 As 181/2019-63).

[41] Stěžovatel dále namítá, že znalecký posudek ÚJČ a znalecký posudek PhDr. Knappové jsou ve vzájemném rozporu. Tato argumentace však nemá svůj předobraz v žalobě, ačkoli v ní uplatněna být mohla, a jedná se tak o nepřipustnou námitku dle § 104 odst. 4 s. ř. s., kterou se Nejvyšší správní soud dále nezabýval. Totéž platí pro námitku, dle níž není zřejmé, z jakých důkazů správní orgány vycházely. Nejvyšší správní soud nepřehlédl, že stěžovatel touto námitkou reagoval na pasáž napadeného rozsudku (která je součástí rekapitulace skutečností zjištěných ze správního spisu), v níž krajský soud uvedl, že žalovaný „*vycházel ze dvou znaleckých posudků vypracovaných znalkyní (zřejmě PhDr. Miroslavou Knappovou, CSc., pozn. soudu) v letech 2001 a 2019*

pokračování

a posudku Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky včetně jeho doplnění.“ To však nic nemění na tom, že pokud se stěžovatel domníval, že není patrné, z jakých podkladů rozhodnutí žalovaného vychází, byl povinen tuto námitku uplatnit již v žalobě. Ani touto námitkou se tedy Nejvyšší správní soud nezabýval.

[42] Vzhledem k tomu, že Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost (v její projednatelné části) nedůvodnou, zamítl ji za podmínek vyplývajících z § 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s.

[43] O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud na základě § 60 odst. 1 s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, proto mu právo na náhradu nákladů nenáleží. Toto právo by měl procesně úspěšný žalovaný, kterému však v řízení o kasační stížnosti nevznikly žádné náklady nad rámec jeho běžné úřední činnosti. Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, že se žádnému z účastníků nepřiznává náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** přípustné opravné prostředky.

V Brně dne 29. ledna 2026

JUDr. Tomáš Rychlý v. r.
předseda senátu